

Impulsant el sector editorial d'Eivissa i Formentera

Resum del Curs Eivissenc de Cultura 2022

per Maurici Cuesta i Labèrnia

L'edició número 48 del Curs Eivissenc de Cultura es va dedicar al món editorial i les illes Pitiüses per dos motius principals. Un n'era contemporani, atès que Sa Nostra Sala, l'espai expositiu del Consell d'Eivissa a la ciutat d'Eivissa, va acollir entre octubre de 2022 i principis de 2023 una exposició retrospectiva amb motiu del cinquantè aniversari d'aquesta publicació, la revista *Eivissa*. Gràcies a la inestimable col·laboració de Carles Fabregat i de Felip Cirer es va poder dur a terme l'exposició *Revista Eivissa. 50 anys fent cultura i país*, fortament basada en els aspectes gràfics d'aquesta publicació, els seus directores i col·laboradors i la relació amb les Pitiüses i la resta de l'àmbit lingüístic català.

L'altre gran motiu per decidir-se per aquest tema per al curs eivissenc de cultura era un de propi, d'intern. I és que l'Institut d'Estudis Eivissencs ha tengut l'edició de llibres i publicacions regulars com un dels pilars de la seua actuació des de la seua represa, el 1970. El cas és que a través de publicacions periòdiques com l'esmentada revista *Eivissa*, l'almanac *El Pitiús* i, especialment, amb l'edició de nombrosos llibres de caràcter científic i divulgatiu, l'IEE ha estat una de les entitats d'Eivissa i Formentera que més publicacions ha posat en mans dels lectors. L'IEE és, per tant, l'editor més veterà en actiu de les illes Pitiüses, només superat pel periòdic *Diario de Ibiza*, i un dels més llongueus de les Illes Balears.

Tanmateix, l'IEE té clar que en el complex món de l'edició hi ha hagut i hi ha moltes altres inicia-

Resum

Resum i valoració de les activitats, tres conferències i una taula redona, del programa del Curs Eivissenc de Cultura de 2022, amb el títol *El món editorial i les illes Pitiüses*, organitzat per l'Institut d'Estudis Eivissencs (IEE).

Mots clau: edició, cultura, llibre, revista, difusió cultural, investigació, llengua catalana, Eivissa, Formentera.

Abstract

Summary and evaluation of the activities, three conferences and a round table, of the program of the 2022 Ibizan Culture Course, with the title *The publishing world and the Pitiüses Islands*, organized by the Institut d'Estudis Eivissencs (IEE).

Keywords: publishing, culture, book, magazine, cultural diffusion, research, Catalan language, Ibiza, Formentera.

tives editorials a les illes Pitiüses. Si bé en la majoria dels casos han set i són empreses privades, també han sortit a la llum moltes obres amb l'impuls d'una administració pública, o de diverses alhora. A la vegada, el món privat i el públic han anat interactuant durant aquestes dècades i és de preveure que continuaran fent-ho, atès que es necessiten mútuament.

Entre els objectius del curs hi havia el de poder oferir una perspectiva variada del món editorial per poder dur a terme una reflexió acurada sobre el fet editorial i recollir el màxim possible de propostes de cara al futur de l'edició de publicacions. També hi havia com a objectiu el fet de celebrar que el prolífic món editorial d'Eivissa i Formentera majoritàriament s'ha expressat en la llengua pròpia d'aquestes illes, la catalana. A més, moltes publicacions han estat escrites conreant la varietat del registre local del català, i sense entrar en contradiccions amb el registre

estàndard. El fet que nombrosos autors eivissencs i formenterers hagin tingut l'oportunitat de veure publicades les seues obres ha contribuït així a enfortir el català escrit i parlat en aquestes illes, i el conjunt de la llengua catalana.

La prolífica edició des de les illes Pitiüses s'ha vist afavorida pel fet que, des dels anys 70 ha set innegable l'increment del nombre de lectors i de lectores en català en una societat que ha anat avançant en el procés de culturització formal. El reconeixement del català com a llengua d'ús oficial i d'estudi i el floriment de moltes iniciatives expressades en la nostra llengua han contribuït a formar una ampla demanda de lectors en català, des de les publicacions per a infants en edat escolar fins a les dirigides als més majors, des de les edicions centrades en la cultura popular fins a edicions de temàtica més formal.

Finalment, un dels objectius del curs era el de poder analitzar els principals reptes del món editorial,

Un moment de l'acte d'obertura del Curs Eivissenc de Cultura. Enric Ribes, a l'esquerra de Maurici Cuesta, presenta la revista *Eivissa* del cinquantenari i disserta sobre l'activitat editorial de l'Institut d'Estudis Eivissencs.

com arribar a més lectors, com sobreviure en un món cada dia més digitalitzat, per on han d'anar les relacions entre editors i administracions públiques... són algunes de les qüestions que volia mirar de resoldre aquest curs.

La seua obertura anà a càrrec d'Enric Ribes i Marí, el director d'aquesta publicació, amb l'encàrrec de repassar la trajectòria editorial de l'Institut d'Estudis Eivissencs i aprofitar per presentar el número 72 d'aquesta publicació. El dimarts 22 de novembre, amb el títol de "50 anys de publicacions de l'IEE i presentació de la revista *Eivissa*, núm. 72", Ribes va afrontar el doble repte de manera brillant. Per una banda va fer un repàs a la prolífica tasca editorial de la institució eivissenca

des de principis dels anys 1970, subratllant la necessitat social i cultural que hi havia en aquell moment per tal que existissin publicacions en llengua catalana per al públic pitiús i per poder donar sortida als autors que en aquell moment tenien la pulsio d'escriure de i des d'Eivissa i Formentera i poder fer-ho en català. En aquest sentit destacà la participació decisiva de persones com Marià Villangómez o Josep Marí, que ajudaren molt en les primeres passes editorials de l'entitat. També va rememorar la gènesi de la revista *Eivissa* i la seua evolució, els seus responsables i nombrosos redactors i la seua evolució tant gràfica com en format, amb la digitalització en dos formats de cada nou número de la revista des

de fa uns anys. També va destacar els nombrosos gèneres editorials que ha conreat l'IEE i es va congratular de la incorporació d'altres iniciatives editorials a Eivissa i Formentera, que enforteixen el món editorial local. En el pla de la reflexió va esmentar la necessitat de seguir apostant per l'edició variada que fa l'IEE, d'afrontar el repte de les publicacions en format digital i de cercar la manera d'incorporar més lectors en català a Eivissa i Formentera. Pel que fa als gèneres, Ribes va posar especial èmfasi en els adreçats a la població infantil i juvenil, a qui arriba i ha d'arribar el ric món de la cultura popular local, i el teatral, atesa l'edició de les obres que va representant el Grup de Teatre de l'IEE.

Felip Cirer, presentat per Joana Tur, va fer una detallada i prolixa explicació de l'activitat editorial a les Pitiüses des del seu inici.

Per altra banda, va presentar el número 72 de la revista *Eivissa*, desgranant els seus continguts i col·laboradors, a la vegada que agraïa el suport de l'equip de correcció i revisió de la publicació. Va ressaltar la magnífica fotografia de portada d'aquell número de la revista, obra de Joan Costa, com a resultat d'un encàrrec del Consell de Redacció de la revista. Jo mateix, com a director del curs vaig poder presentar-lo i acompanyar-lo en aquest emotiu acte.

La segona activitat del curs també va tenir com a principal encàrrec el de la contextualització. Dos dies després, el dijous 24 de novembre, Felip Cirer Costa, director de l'*Enciclopèdia d'Eivissa i For-*

Un moment de la taula rodona d'editors: d'esquerra a dreta, l'editor Miquel Costa, Neus Escandell de Balàfia Postals, el moderador Nicolás Ribas Leopold, Antònia Maria Cirer, en representació de l'Institut d'Estudis Eivissencs, i Ramon Mayol, d'Edicions Aïllades.

mentera, va pronunciar una documentada i molt amena xerrada amb el nom de *L'edició a Eivissa i Formentera des dels seus inicis fins avui*. Cirer va fer un repàs pel món editorial a les Pitiüses des del seu inici, el 1846, fins al moment actual. Des dels primers impressors i publicacions periòdiques, passant pels principals mitjans de publicació lo-

El repte del món editorial és la incorporació de nous lectors, sobretot jòvens

cals, va destacar com de nombrosa fou la nòmina de publicacions periòdiques entre el darrer terç del segle XIX i l'any 1936, per passar a un nombre molt més reduït des del franquisme fins a l'actualitat, senyal de com costa mantenir viva una publicació periòdica diària o setmanal. També va repassar l'edició de llibres, la majoria des d'impremses de caràcter individual fins arribar a les modernes actuals. Les publicacions de l'Institut d'Estudis Eivissencs també reberen una valoració molt positiva per part de Cirer, tant per la quantitat com per la qualitat. En aquest camp va destacar la perseverança de Joan Castelló Guasch i *El Pitiús* i la llarga trajectòria de la revista *Eivissa*. Finalment, va aprofitar per esmentar i celebrar la incorporació de nombroses aventures editorials a Eivissa i Formentera des dels anys 1980 fins a l'actualitat, atorgant una menció especial al paper que va tenir, i té, l'obra de *l'Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*. Joana Tur Planells, vocal de la Comissió Executiva de l'IEE, va fer la presentació de Cirer i va moderar el torn de preguntes del públic.

La tercera activitat del curs va ser una taula rodona per poder donar veu a les principals editorials locals i propiciar una reflexió sobre el món editorial per part dels seus responsables. Així, amb el nom de *Taula rodona. Parlen les editorials locals*, el dijous primer de desembre, Miquel Costa Costa (en nom de Miquel Costa editor), Neus Escandell Tur (de Balàfia Postals), Ramon Mayol Aranda (d'Edicions Aïllades) i Antònia Maria Cirer Costa (per l'Institut d'Estudis Eivissencs) dialogaren sobre els reptes actuals que representa la voluntat de treure a la llum noves publicacions i noves veus creadores en un context poc favorable per a l'edició per diversos motius, principalment de costos econòmics. Qüestions com les línies editorials que caracteritzen cada editor i editorial, el tiratge de les edicions, la relació entre paper i format digital o el paper que juguen les administracions públiques en el suport a l'edició, l'edició en català i el suport a la difusió de les edicions i editorials fora de l'àmbit d'Eivissa i Formentera, foren algunes de les més destacades que els va posar sobre la

Rafael Català Dalmau, de l'Editorial Dalmau, va ser l'encarregat de cloure la 48a edició del Curs Eivissenc de Cultura. En la imatge, acompanyat per Fanny Planells, que s'encarregà de presentar-lo.

taula el moderador de l'acte, el periodista eivissenc Nicolás Ribas Leopold.

El curs va tenir com a colofó l'habitual participació d'un expert de fora d'Eivissa i Formentera per poder oferir una visió alternativa i complementària a les habituals col·laboracions locals. Rafael Català Dalmau, màxim responsable de l'Editorial Dalmau, va pronunciar la conferència *Els reptes actuals del món editorial*, el dijous 15 de desembre, i complí amb escriure l'objectiu d'aportar una visió documentada i reflexiva sobre tots els reptes que ha d'encarar qualsevol persona o empresa que vulgui ajudar perquè publicacions i autors vegin la llum, en català, en el seu cas des de Catalunya, amb una forta aposta per la història i la cultura popular. Rafael Català Dalmau és una persona molt lligada a Eivissa i Formentera atès que és fill i nebot dels germans Català Roca, fotògrafs que visitaren aquestes illes en nombroses ocasions per documentar-les gràficament. Un dels aspectes que més va valorar va ser el de la feina artesanal que comporta l'edició en una empresa pe-

tita, com és el seu cas, amb una supervisió minuciosa de totes les tasques editorials, des de la rebuda del manuscrit fins a la seua distribució a les llibreries. En opinió seua, el fet de publicar sempre en llengua catalana suposa un fet substancial a la llarga trajectòria de la seua editorial i una contribució al seu país i cultura, que denota que hi ha demanda de publicacions en català, especialment pel que fa a les temàtiques que sol editar. Català Dalmau va aportar nombroses recomanacions de cara a l'edició, des de la tipografia dels textos impresos fins al paper emprat en les publicacions. Un magnífic exemple de visió empresarial i artesanal, amb cura i estimació pels productes que impulsa i edita. La vicepresidenta de l'IEE, Fanny Planells Balanzat, va ser l'encarregada de fer-ne la presentació, moderar la participació del públic i donar per clausurat el curs.

En definitiva, com a director del curs puc considerar que aquesta edició del Curs Eivissenc de Cultura va complir amb els seus objectius. A Eivissa es va poder parlar i reflexionar sobre un dels pilars de qualsevol cultura moderna, l'edició

d'obres escrites i la difusió de textos per poder donar sortida a les veus creadores, a la publicació en la llengua del país, i estimular la demanda existent de lectors i cercar-ne de nous. A més, considero profitós el fet de poder sentir de primera mà els projectes i les preocupacions de persones molt necessàries en una cultura, aquelles que, com a editors, posen el seu patrimoni i el seu esforç en pro de l'edició de llibres i publicacions periòdiques.

La situació del món editorial a Eivissa i Formentera l'any 2022 no és ideal però sí que és bona, amb molts actors implicats i que necessiten, tal volta, d'una millor coordinació i acollida per part de les administracions públiques. Una altra qüestió, i que afecta totes les llengües i cultures, és com fer per incorporar nous lectors a l'apassionant món de la lectura, des de la menys veleidosa a la difusió del coneixement científic. En aquest camí es troba immers, per exemple, l'Institut d'Estudis Eivissencs.

MAURICI CUESTA I LABÈRNA
DIRECTOR DEL CURS ■